

MARKNADSDOMSTOLEN

DOM

2004:22

2004-09-15

Dnr B 3/03

SÖKANDE

Konsumentombudsmannen (KO), 118 87 STOCKHOLM

MOTPART

Telia Internet Services AB,

Box 10066, 121 27 STOCKHOLM-GLOBEN

Ombud: advokaten Peter Nordbeck och jur. kand. Anna

Öster, Linklaters Advokatbyrå AB, Box 5402,

114 84 STOCKHOLM

SAKEN

avtalsvillkor för bredband

DOMSLUT

Marknadsdomstolen förbjuder Telia Internet Services AB att vid erbjudande av bredband till konsumenter för enskilt bruk i avtal med i förväg bestämd inledande bindningstid tillämpa avtalsvillkor under denna bindningstid som ger Telia Internet Services AB rätt att höja priset eller på andra sätt ensidigt ändra avtalsvillkoren till nackdel för konsumenten, om det inte föreligger giltiga skäl som anges i avtalet.

YRKANDEN M.M.

KO har, såsom talan slutligen bestämts, yrkat på sätt som framgår av domslutet.

Telia Internet Services AB (Telia) har bestritt KO:s yrkande.

GRUNDER OCH UTVECKLING AV TALAN

Bakgrund

Telia, vars verksamhet den 1 maj 2003 överläts till TeliaSonera Sverige AB, arbetade med Internet- och bredbandsuppkopplingar i Sverige. Bolaget hade bl.a. till uppgift att tillhandahålla bredbandsanslutningar och bredbandstjänster till konsumenter. Telia bedriver således inte någon verksamhet längre.

Telia erbjöd under åren 2001 och 2002, direkt eller genom samarbetsavtal med Villaägarnas Riksförbund, så kallad bredbandsuppkoppling genom Telia Gruppanslutning Bredband via ADSL (Telia Gruppanslutning). Den som anslöt sig via gruppanslutning fick en lägre månadsavgift än den som valde en individuell anslutning eftersom fler boende inom ett begränsat område då kunde anslutas, vilket minskade kostnaderna. I paketet för Telia Gruppanslutning ingick fem e-postbrevlådor, fem personliga hemsidor å 10 MB, en hastighet på cirka 0.5 Mbit/sekund, fri support dygnet runt samt möjlighet att kunna tala i telefon och surfa på samma gång. För att erhålla Telia Gruppanslutning måste konsumenten också ha ett fast telefonabonnemang hos Telia. Erbjudandet om bredbandsuppkoppling riktade sig till konsumenter för enskilt bruk.

Kostnaden för Telia Gruppanslutning bestod av anslutningsavgift på 975 kr (engångskostnad), och abonnemangsavgift på 200 kr per månad. I anslutningsavgiften ingick ett modempaket. I och med att konsumenten betalade anslutningsavgift kunde konsumenten surfa obegränsat och behövde inte betala några andra trafikavgifter.

I det avtal om Telia Gruppanslutning som konsumenterna kunde teckna angavs bl.a. att konsumenten hade tagit del av och accepterat Villkoren för Telia Gruppanslutning (Villkoren). Villkoren bifogades avtalet. Av Villkoren framgår bl.a. följande.

Enligt punkten 7.1 är kunden skyldig att betala fasta och i förekommande fall rörliga avgifter för tjänsten enligt vid var tid gällande pris.

I punkten 9.1 anges att abonnemanget gäller tills vidare dock minst tolv månader samt att avtalet förlängs automatiskt om ingen av parterna säger upp det.

Enligt punkten 9.2, första stycket, kan kunden eller Telia, efter den inledande avtalsperioden om tolv månader, när som helst skriftligen säga upp avtalet med en månads uppsägningstid. Enligt andra stycket samma punkt har Telia dock rätt att under den inledande bindningsperioden säga upp avtalet om samarbetsavtalet som gäller för abonnentens fastighet upphör.

Enligt punkten 9.3 får Telia säga upp avtalet med omedelbar verkan om kunden bryter mot vissa allmänna användningsrestriktioner, inte iakttar vissa skyldigheter eller om kunden på annat sätt bryter mot avtalet och inte genast vidtar rättelse.

Punkten 10.1 reglerar ändringar i allmänhet och enligt denna har Telia rätt att ändra villkor i detta avtal eller tjänstens omfattning tre månader efter det att kunden skriftligen har underrättats. Vidare anges att mindre ändringar får ske en månad efter det att kunden underrättats.

Telia har i ett brev till konsumenter som tecknat avtal om Telia Gruppanslutning förklarat att från den 1 april 2002 kommer priset att höjas för Telia Gruppanslutning till 275 kr per månad. I brevet angavs att skälet för höjningen var högre kostnader i produktionsledet för leverans av bredbandsanslutningar och lägre intäkter från reklam och innehållstjänster än tidigare beräknat samt att prishöjningen är nödvändig för att klara fortsatt utveckling av både bredbandsanslutningar och innehållstjänster. Vidare angavs i brevet att konsumentens bindningstid enligt avtal var 12 månader och att Telia med anledning av prishöjningen förkortar den bindningstiden till 3 månader. Ändringen meddelades konsumenterna 3 månader innan den trädde i kraft.

Som tidigare angetts överläts verksamheten i Telia till TeliaSonera Sverige AB. Överlåtelsen innebar att TeliaSonera Sverige AB tog över avtalen med befintliga kunder. Dessförinnan hade Telia ersatt Villkoren med nya villkor.

Parterna har härutöver anfört i huvudsak följande.

KO

I 1 § lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden (AVLK) anges att lagen gäller avtalsvillkor som näringsidkare använder när de erbjuder varor, tjänster eller andra nyttigheter till konsumenter. Av 3 § samma lag framgår att om avtalsvillkor med hänsyn till pris

och övriga omständigheter är oskäligt mot konsumenten, får Marknadsdomstolen förbjuda näringsidkaren att i framtiden i liknande fall använda samma eller väsentligen samma villkor, om förbudet är påkallat från allmän synpunkt eller annars ligger i konsumenternas eller konkurrenternas intresse.

Genom AVLK har EG-direktivet om oskäliga villkor i konsumentavtal 93/13/EEG (avtalsvillkorsdirektivet) införlivats med svensk rätt. Artikel 3.1 i avtalsvillkorsdirektivet lyder: "Ett avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling skall anses vara oskäligt om det i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten."

Till artikeln har knutits en vägledande, inte uttömmande, lista på villkor (villkorslistan) som normalt kan anses vara oskäliga. Av villkorslistans punkt 1 c framgår att ett avtalsvillkor vars mål eller konsekvens är att göra ett avtal bindande för konsumenten medan näringsidkarens prestationer är underkastade villkor vars uppfyllande beror endast på dennes vilja är att betrakta som oskäligt. Vidare framgår av punkt 1 j samma lista att ett avtalsvillkor vars mål eller konsekvens är att tillåta näringsidkaren att ensidigt ändra villkoren utan något giltigt skäl som anges i avtalet är att betrakta som oskäligt. I förarbetena till AVLK (prop. 1994/95:17 s 96-97) har punkten 1 j kommenterats enligt följande. Näringsidkaren bör enligt direktivet inte kunna ges rätt att ensidigt ändra villkoren utan giltigt skäl. Skälet skall finnas angivet i avtalet. Att den ena parten tillåts att ändra avtalsvillkoren efter eget bestämmande strider mot den grundläggande avtalsrättsliga principen att "avtal skall hållas". Typvillkoret i 1 j kan sägas spegla denna princip genom att ensidiga ändringar fordrar "giltigt" skäl för att ett avtalsvillkor härom inte skall riskera att bedömas som oskäligt. Motsvarande princip får anses gälla enligt svensk rätt. Därvid kan giltigt skäl anses föreligga exempelvis när avtalet avser löpande tillhandahållande av en produkt eller en tjänst – t.ex. elektricitet eller sophämtning – för vilken kostnaderna varierar. Däremot kan det inte anses som ett giltigt skäl exempelvis att näringsidkaren behöver höja priset för att kompensera sig för förluster i andra grenar av sin rörelse.

Villkoren tillämpas för de konsumenter som anslutit sig till Telia Gruppanslutning via Villaägarnas Riksförbund i enlighet med ovan angivna erbjudande. Det är ett standardavtal där villkoren har utarbetats i förväg av Telia och det har således inte varit föremål för individuell förhandling. En enskild konsument torde inte ha möjlighet att påverka standardvillkorens innehåll.

Det avtal som Telia har erbjudit konsumenterna har, enligt punkten 9 i Villkoren, en inledande bindningstid om 12 månader, där båda parter är bundna av avtalet. Härefter kan kunden eller Telia när som helst skriftligen säga upp avtalet med en månads uppsägningstid. Det görs inga förbehåll enligt vilka Telia kan säga upp avtalet under den inledande bindningsperioden vid sidan om uppsägningsvillkor vid kundens brott mot de allmänna användningsrestriktionerna och om samarbetsavtalet som gäller för abonnentens fastighet upphör. Avtalet binder därigenom kunden ensidigt till avtalet medan Telia, genom sitt förbehåll i punkten 10, har en oinskränkt rätt att ändra villkoren och omfattning av tjänsten tre månader efter underrättelse till kunden. I punkten 10 anges inte vad som är giltigt skäl för ändring av villkoren under pågående bindningstid.

Genom de gjorda villkorsändringarna och förkortningen av bindningstiden står Telia alltså inte fast vid den avtalade bindningstiden om tolv månader. De av Telia angivna skälen till ändring i avtalsvillkoren till nackdel för konsumenten motsvaras inte av något förbehåll i avtalet. Inte heller kan de angivna skälen anses giltiga då de klart måste anses ligga inom Telias kontrollsfär. De prisökningar som tas ut bör Telia ha haft möjlighet att kalkylera med innan avtal med inledande bindningstid tecknas med konsumenterna. Inte heller kan en prishöjning under en bindningstid som inte är längre än 12 månader anses acceptabel för en tjänst med bredbandsanslutningens särdrag.

Konsumenter som har tecknat avtal har gjort en initial investering genom att betala anslutningsavgiften. Utrustningen för olika former av bredbandsuppkoppling är inte densamma, exempelvis kan ett ADSL-modem inte användas för att ansluta till bredband via kabel-TV. En konsument som vill byta från en bredbandsoperatör till en annan måste i normalfallet betala en relativt hög anslutningsavgift till den nye operatören. När kunden har skapat sina hemsidor och börjat ta emot och sända sin e-post via Telias system, blir han obenägen att byta e-postadress och hemsida eftersom det medför extra besvär och olägenheter. När kunden dessutom har lärt sig och blivit van vid att använda just Telias tjänster har han ett motstånd mot att byta leverantör på grund av t.ex. en prishöjning. En medveten konsument gör därför en noggrann undersökning av vilken bredbandsoperatör som erbjuder bäst villkor för hans del innan han tecknar ett avtal. Det är skäligt att konsumenter som beslutar sig för att teckna ett avtal med en bindningstid på exempelvis ett år, skall kunna lita på att avtalet gäller under oförändrade villkor i vart fall under bindningstiden. Om operatören ges möjlighet att väsentligt ändra i avtalet eller höja priset under pågående bindningstid lockas konsumenten in i avtalet på oförut-

sägbara eller till och med vilseledande premisser. De aktuella villkoren leder till en konkurrensfördel för Telia och en obalans mellan avtalsparterna som är oskälig mot konsumenterna.

Villkoren och det sätt på vilket Telia har tillämpat dem leder således enligt KO:s mening till en betydande obalans till konsumentens nackdel i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet. Villkor med förbehåll om ändring av avtalet kan endast godtas enligt svensk rätt om det finns giltiga skäl. Kravet på sådana skäl bör ställas högt när avtal ingåtts under förutsättning av tolv månaders bundenhet och när man har beaktat de specifika omständigheterna för den här typen av avtal. Telia har, trots sin bundenhet till avtalet, ansett att företaget kan frångå detta med hänvisning till förbehållet om villkorsändringar i generell mening. Detta strider mot allmänna avtalsrättsliga principer. Sammantaget leder detta till att Villkoren, på det sätt som Telia tillämpat förbehållet om ändring av villkoren i det aktuella fallet, måste anses oskäliga.

Telia

Det är inte påkallat från allmän synpunkt att meddela ett förbud mot Telia i förevarande mål då bolaget inte längre bedriver någon verksamhet. Det aktuella avtalet har träffats på obestämd tid och då finns det inget hinder mot att en näringsidkare förbehåller sig rätten att ändra villkor i avtalet om konsumenten har möjlighet att frånräda det. Om Marknadsdomstolen skulle finna att det är fråga om ett avtal på bestämd tid, utgör den aktuella tjänstens karaktär och särdrag sådana förhållanden som medför giltigt skäl för villkorsjustering. Under alla förhållanden kan inte KO:s yrkande vinna bifall då det är alltför snävt formulerat och inte tar hänsyn till att det finns undantag från skyldigheten att specifikt ange i villkoren de giltiga skälen näringsidkaren kan ha för att göra en prishöjning. KO:s yrkande tar inte heller hänsyn till vad som föreskrivs i 5 kap. 16 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation enligt vilket lagrum en näringsidkare får höja priset för tjänsten under förutsättning att konsumenten har möjlighet att frånräda avtalet.

Det kan knappast vara av intresse från allmän synpunkt att föra en process om villkor som Telia tillämpat historiskt är oskäliga, när Telia inte längre bedriver någon verksamhet. Telia kommer inte i framtiden att tillämpa vare sig de i målet aktuella avtalsvillkoren, väsentligen samma avtalsvillkor eller några avtalsvillkor över huvud taget i liknande fall. Telia bestrider därför yrkandet i första hand på den grunden att ett förbud inte är påkallat

från allmän synpunkt och ej heller annars ligger i konsumenternas eller konkurrenternas intresse.

Genom att gruppanslutning skedde kunde Telia erbjuda tjänsten till en låg anslutningsavgift och månadsavgift. Då erbjudandet var så förmånligt för kunden ville Telia, i det tillsvidareavtal som löpte, ha en initial bindningstid om 12 månader. Enligt punkten 9.1 i Villkoren gäller avtalet tills vidare, dock minst 12 månader. Avtalet har enligt Telias mening träffats på obestämd tid. I sådana avtal får en näringsidkare förbehålla sig rätt att ensidigt ändra villkoren i avtalet, förutsatt att han förpliktas att underrätta konsumenten med rimligt varsel och att denne kan säga upp avtalet.

I villkorslistan till avtalsvillkorsdirektivet föreskrivs, som KO har anfört, i punkt 1 j att villkor som tillåter näringsidkaren att ensidigt ändra villkoren utan något giltigt skäl som anges i avtalet kan vara att betrakta som oskäliga. Emellertid finns i punkt 2 b i samma lista ett undantag för avtal som träffats på obestämd tid. En näringsidkare har då rätt att förbehålla sig en möjlighet att ensidigt ändra villkoren i ett avtal, förutsatt att han förpliktas att underrätta konsumenten med rimligt varsel och att konsumenten kan säga upp avtalet.

I Villkoren förbehåller sig Telia rätten till en villkorsjustering. Klausuler av det slaget, där justering sker utan krav på godkännande från kunden, är vanligt förekommande inom branschen. Branschförhållandena innebär snabba förändringar dels beträffande produkter och tjänster samt därtill relaterade kostnader, dels beträffande nya aktörer på marknaden och kräver att en tjänsteleverantör har möjlighet att förändra villkoren i avtalen. Telia erbjuder dock sina kunder ett längre varsel, nämligen tre månader, än flertalet övriga tjänsteleverantörer i branschen.

De kostnadsökningar i produktionsledet som Telia drabbades av tvingade Telia att tillämpa villkorsjusteringsklausulen i avtalet. Höjningen av månadsavgiften motsvarades i princip helt av den prishöjning Telia fick vidkännas från sin grossist per den 1 juli 2001. Således motiveras prishöjningen av att det skedde en kvalificerad kostnadsökning i leverantörsledet som Telia hade svårt att förutse. Denna kostnadsökning måste anses som ett giltigt skäl för att vidta ändringar i avtalet. Det har tydligt angivits i villkoren att kunden är skyldig att betala fasta och i förekommande fall rörliga avgifter för tjänsten enligt vid var tid gällande pris. Då Telia har förbehållit sig rätten att ändra villkoren inkluderar det givetvis även gäl-

lande pris. Kunden hade dels en möjlighet att säga upp avtalet till utgången av den initiala bindningstiden och gavs även en möjlighet att säga upp avtalet då den initiala bindningstiden förkortades till tre månader. Senare tillkomna kunder har informerats om prishöjningen och har således haft möjlighet att välja om kunden vill teckna abonnemang eller inte. Därmed har ingen kund, som inte önskat stå kvar i avtalet, drabbats av den nya månadsavgiften. Det kan knappast utifrån detta anses vara i strid med god sed att höja priset.

Telia önskar vidare framhålla att från den 1 februari 2002 blev konsumenter som tecknat sig för Telia Gruppanslutning före den 1 oktober 2001 ägare till den utrustning som de tidigare endast fick låna. Vid höjningen av månadsavgiften ägde således konsumenterna den aktuella utrustningen. Värdet av den utrustningen uppgick till ca 780 kr. Telia bestri-der således påståendet att det är ett oproportionerligt förhållande mellan anslutningsavgiften och månadsavgiften som skulle leda till inlåsning i avtalet.

För det fall Marknadsdomstolen skulle finna att det aktuella avtalet är träffat på bestämd tid, har tjänstens karaktär och särdrag i vart fall utgjort giltigt skäl att nyttja en villkorsjusteringsklausul. Tillhandahållande av bredbandsabonnemang är en tjänst av löpande karaktär och med varierande priser. I förarbetena till AVLK anges att giltiga skäl för villkorsjusteringar kan föreligga med hänsyn till tjänstens karaktär och som exempel anges sophämtning och elektricitet. Enligt Telia är tillhandahållande av bredbandsabonnemang en med sophämtning och elektricitet jämförbar tjänst.

Ett förbud som omfattar väsentligen samma avtalsvillkor skulle i förlängningen leda till att Telia inte skulle ges möjlighet till någon form av villkorsjustering. Detta skulle förutom prisförändringar även drabba förändringar i villkoren som är att hänföra till utveckling av t.ex. den tekniska plattformen eller tjänstens omfattning. Ett totalt statiskt avtal skulle vara omöjligt att tillämpa. Avtalet måste ha en struktur och karaktär som ger utrymme att följa den tekniska utvecklingen i branschen. Därmed skapas en möjlighet att kunna erbjuda kunderna konkurrenskraftiga tjänster. Då avtalet avser en tjänst som i sig är föränderlig och under stor utveckling ligger det i sakens natur att detta även kan avspeglas i ändringar av priset. Ett förbud skulle medföra en nackdel för konsumenterna. Med hänsyn till den aktuella tjänstens karaktär och särdrag finns det ett behov av att se det som en löpande tjänst där kostnaderna varierar. Om det inte finns utrymme för villkorsjustering eller prisjustering kommer det att påverka priset i det initiala ingåendet av avtalet. Det

kommer att innebära att näringsidkarna måste ha täckning för kostnader redan när de sluter dylika avtal.

I sammanhanget vill Telia även framhålla bestämmelsen om villkorsändring i 5 kap. 16 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation. Enligt den bestämmelsen skall en teleoperatör som vill ändra avtalet underrätta abonnenten om ändringen minst en månad innan den träder i kraft. En abonnent som inte godtar de nya villkoren får därvid en rätt att säga upp avtalet utan att drabbas av någon administrativ avgift eller liknande. En sådan skyldighet att underrätta abonnenten föreligger även om operatören i avtalet förbehållit sig rätten att göra förändringar i villkoren, t.ex. ändring i pris. I bestämmelsen görs inte någon skillnad på om avtalet är slutet på bestämd eller obestämd tid.

KO:s yrkande är alltför omfattande i sin formulering och tar inte hänsyn till de möjligheter till villkorsändringar som ges både i villkorslistan och enligt svensk rätt. Med KO:s synsätt skulle det aldrig vara möjligt att tillämpa en rätt för näringsidkaren att ändra villkoren eller säga upp ett tillsvidareavtal. Telia menar att detta synsätt är felaktigt och oförenligt med AVLK.

KO

KO:s talan tar sikte på den initiala, i förväg, tidsbestämda bindningstiden som Telia och dess kunder har träffat avtal om. När den initiala bindningstiden har löpt ut är det ostridigt att avtalet övergår till ett tillsvidareavtal som ger Telia möjlighet att ändra villkor och pris. Enligt KO:s mening är det aktuella avtalet under den inledande tidsbestämda bindningstiden att betrakta som ett avtal slutet på bestämd tid.

Telia har hävdade att Villkoren är motiverade därför att de skapar utrymme också för villkorsändringar till konsumentens förmån. Frågan som skall bedömas är om balansen i Villkoren är godtagbara. Så är inte fallet eftersom utformningen ger Telia ensidig rätt att besluta om ändringar. Dessutom ter sig exemplet som högst hypotetiskt eftersom konkurrensskäl knappast skulle motivera bolaget att sänka priset för redan uppbundna kunder.

Det förhållandet att Telia erbjöd konsumenterna en möjlighet att frånträda avtalet kan enligt KO:s mening inte kompensera den försämring som höjningen av månadsavgiften innebar för konsumenten. Förfarandet att tillämpa en i förväg bestämd bindningstid innebär ju en förutse-

barhet både för konsumenten och för Telia. Konsumenten vet vad han har att betala och Telia å sin sida vet att bolaget har en kund knuten till sig i minst ett år, under vilket han kommer att vänja sig vid att använda just Telias tjänster. Bundet avtal innebär ett bundet pris och det är ett konkurrensmedel som kan fälla avgörandet för det kommersiella valet. Det är inte rimligt att en tjänst som marknadsförs till ett fast pris kort därefter får ett nytt högre pris. Kunderna har då lockats att träffa avtal på vilseledande grunder.

Enligt KO:s mening stipulerar 5 kap. 16 § lagen om elektronisk kommunikation endast att en operatör som vill ändra i avtalet måste underrätta abonnenten om ändringen minst en månad innan ändringen träder i kraft och att detta lagrum gäller för avtal som har träffats på obestämd tid.

Slutligen anser KO att det finns intresse från allmän synpunkt att Marknadsdomstolen meddelar ett förbud mot Telia eftersom det aktuella villkoret är vanligt förekommande i branschen.

BEVISNING

KO har som skriftlig bevisning åberopat Telias avtalsvillkor och Telias brev till abonnenterna angående prisändringen.

Telia har som skriftlig bevisning åberopat samma bevisning som KO, de därefter gällande avtalsvillkoren som Telia använt samt andra inom branschen förekommande avtalsvillkor, brev med information om övergång av äganderätten till modemmet samt beställningsblankett för Telia Gruppanslutning Bredband och Modem.

DOMSKÅL

Enligt 3 § första stycket AVLK kan Marknadsdomstolen pröva om ett avtalsvillkor som en näringsidkare använder när han erbjuder varor, tjänster eller andra nyttigheter till konsumenter, med hänsyn till pris och övriga omständigheter är oskäligt mot konsumenten. Om så är fallet får Marknadsdomstolen förbjuda näringsidkaren att i framtiden i liknande fall använda samma eller väsentligen samma villkor om ett förbud är påkallat från allmän synpunkt eller annars ligger i konsumenternas eller konkurrenternas intresse.

Den marknadsrättsliga bedömningen enligt AVLK skall inriktas på om ett avtalsvillkor typiskt sett är oskäligt mot konsumenten. Bland de avtalsvillkor som kan anses oskäliga och därmed förbjudas av Marknadsdomstolen kan urskiljas tre huvudgrupper, nämligen avtalsvillkor som strider mot tvingande konsumentskyddande lagstiftning, avtalsvillkor som avviker från dispositiva regler och avtalsvillkor som har getts en vilseledande eller oklar utformning. Förbud kan meddelas bl.a. om villkoret, med avvikelser från gällande dispositiva rättsregler, ger näringsidkaren en förmån eller berövar konsumenten en rättighet och därigenom åstadkommer en sådan snedbelastning i fråga om parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet, att en genomsnittligt sett rimlig balans mellan parterna inte längre föreligger. Frågan huruvida ett avtalsvillkor är att anse som oskäligt skall avgöras på grundval av en samlad bedömning av parternas rättigheter och skyldigheter.

I målet är ostridigt att Villkoren har utarbetats i förväg av Telia, att de inte har varit föremål för individuell förhandling och att en enskild konsument inte torde ha möjlighet att påverka villkorens innehåll. Enligt vad som framkommit i målet är avtalsvillkor liknande de som har påtalats i detta mål vanligt förekommande i branschen. Att ett påtalat villkor upphört att tillämpas utgör inte något hinder mot en prövning av dess skälighet. Marknadsdomstolen finner med hänsyn till det ovan anförda att det är påkallat från allmän synpunkt att pröva KO:s yrkande.

Avtalsvillkor enligt AVLK har Marknadsdomstolen att bedöma efter deras lydelse och innebörd. Att de kan ha tillämpats på ett sätt som avviker härifrån saknar betydelse för prövningen av villkorens skälighet (se bl.a. MD 1997:1 och MD 2002:23).

Genom AVLK har rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal införlivats i svensk rätt. I artikel 3.3 i direktivet hänvisas till en vägledande, inte uttömmande, lista på avtalsvillkor som kan anses oskäliga. Enligt motiven till AVLK är villkoren i fråga typiskt sett att anse som oskäliga enligt AVLK i den mån de inte varit föremål för individuell förhandling (prop. 1994/95:17 s. 92 och 94). Ett av exemplen på avtalsvillkor som enligt ovan nämnda villkorslista typiskt sett är att bedöma som oskäliga är villkor vars mål eller konsekvens är att tillåta näringsidkaren att ensidigt ändra villkoren utan något giltigt skäl som anges i avtalet (punkten 1 j).

KO har i målet påtalat att Villkoren ger Telia rätt att höja priset eller på annat sätt ensidigt ändra avtalsvillkoren, att det i Villkoren inte anges vad som utgör giltiga skäl för sådan

villkorsändring samt att konsumenten inte ges någon motsvarande rätt att frånträda avtalet. Av KO:s yrkande framgår att KO:s talan avser den inledande avtalsperioden om 12 månader då avtalet enligt Villkoren inte kan sägas upp.

Telia har bl.a. invänt att avtalet mellan Telia och konsumenterna har träffats på obestämd tid och att en näringsidkare då, enligt punkten 2 b i direktivets villkorslista, har en rätt att göra villkorsändringar, förutsatt att näringsidkaren åtar sig att underrätta konsumenten med rimligt varsel och att denne kan säga upp avtalet. Med hänsyn till vad punkten 9 i Villkoren innebär, nämligen att abonnemanget gäller minst 12 månader samt att avtalet kan sägas upp först efter det att den inledande avtalsperioden har löpt ut, är det enligt Marknadsdomstolens mening uppenbart att punkten 2 b i villkorslistan inte är tillämplig på det aktuella avtalet.

Punkten 10.1 i Villkoren anger att Telia har rätt att ändra villkor i avtalet eller tjänstens omfattning tre månader efter det att kunden skriftligen har underrättats, samt att mindre ändringar av villkoren eller tjänstens omfattning får ske en månad efter det att kunden underrättats. Enligt Marknadsdomstolens mening utgör punkten 10.1 ett sådant villkor vars mål eller konsekvens är att tillåta näringsidkaren att ensidigt ändra villkoren utan något giltigt skäl som anges i avtalet. Villkoret 10.1 är således ett sådant villkor som enligt villkorslistan, punkten 1 j, typiskt sett bör bedömas som oskäligt. I förarbetena till AVLK (prop. 1994/95:17 s. 96) anges bl.a. att typvillkoret 1 j speglar den grundläggande avtalsrättsliga principen att "avtal skall hållas" genom att ensidiga ändringar fordrar "giltigt skäl" för att ett avtalsvillkor härom inte skall riskera att bedömas som oskäligt. I målet är vidare ostridigt att Telias villkor 10.1 har tillämpats av Telia för att ändra pris på tjänsten och bindningstid för avtalet.

Telia har anfört att Marknadsdomstolen vid sin bedömning av avtalsvillkorens skälighet bör beakta stadgandet i 5 kap. 16 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation, enligt vilket en teleoperatör som vill ändra avtalet skall underrätta abonnenten om ändringen minst en månad innan den träder i kraft. Enligt Marknadsdomstolens mening kan emellertid den angivna bestämmelsen inte uppfattas på annat sätt än att den anger ett minimikrav som skall upprätthållas i avtal mellan operatörer och abonnenter.

Någon omständighet har inte framkommit i målet som vid en samlad bedömning kan föranleda att det aktuella villkoret inte skulle bedömas som oskäligt. Tvärtom medför Telias

ensidiga förbehåll att göra villkorsändringar under sådan tid då konsumenten inte har möjlighet att säga upp avtalet att en rimlig balans mellan avtalsparterna rubbas och måste anses oskäligt.

Med hänsyn till det ovan anförda skall KO:s yrkande om förbud bifallas.

På Marknadsdomstolens vägnar

C H Fallenius

Ledamöter: Christer Fallenius, ordförande, Per Eklund, Per-Olof Edin, Jonas Häckner, Anders Stenlund och Barbro Wickman-Parak. Enhälligt

Sekreterare: Malin Nyman